

system řízenosti (tracce), což vede v mnoha případech k značným odlišnostem ve slovesných vazbách, jak vyplývá z těchto příkladů:

Nous aidons notre voisin à cueillir des cerises.	<i>Pomáháme sousedovi trhat (česat) třesně.</i>
Tu as remercié Paul?	<i>Poděkoval jsi Paulovi?</i>
Obeis à tes parents!	<i>Poslechni (poslouchej) rodiče!</i>
Demandez au chef.	<i>Zeptejte se vedoucího.</i>

Pozn. 5. Odlišnost obou jazyků vyžaduje někdy i použití odlišných výrazových prostředků, např. *Dans sa lettre, il me parle de ses vacances* (nebo: ...il me décrit ses vacances). *Ve svém dopise mi píše o (svých) prázdninách.* — *Raconter-nous votre vie.* (Nebo: *Parlez-nous de votre vie.*) *Vyprávějte nám o svém životě.*

6. Přehled předložkových vazeb slovesných viz 272.

7. Vyskyt podst. jmen je ve francouzštině častější než v češtině, což souvisí s různými funkcemi, které mohou ve větě i ve tvoření slov a slovních spojení plnit. Srov.: *Le cycle « Connais-sance de la musique. » Cycleus "Poznatádné hudbu", — « D'un œil infatigable, elle discerne la fraîcheur d'un poisson, les qualités d'un rôti, la maturité d'un fruit. »* (A. Liechtenberger) *Neomyšlým zrakem rozzná, zda je ryba čerstvá, jaká je pečeně, jak je zralé ovoce.* — *Le sac à main kabbelka, le moulin à vent větrný mlýn, la salle de séjour obytná pokoj apod.*

76 Přídavná jména

Přídavná jména vyjadřují vlastnosti osob, zvířat a jiných živočichů, rostlin, věcí či jiných jevů označovaných podstatnými jmény nebo zpodstatněnými výrazy, popř. jejich významem nebo vzájemné vztahy upřesňují. Např. *petit, jeune, bon, amical, heureux, français, neuf, nouveau, blanc, sec, rond, solide, long, concret, abstrait, résolu, défini, analyté, théorique, pratique* aj.

Ve větě může být přídavné jméno

- přivlastkem, např.: *C'est un enfant tranquille.*
- přístavkem, např.: *Tranquille, l'enfant attendait. L'enfant, tranquille, attendait.*
- jmenným přísudkem, např.: *L'enfant était tranquille.*
- doplňkem, např.: *L'enfant est resté tranquille.*

Pozn. Ve francouzské mluvnici se za přídavná jména považují nejen slova vyjadřující vlastnosti, ale i některá slova mající význam určující (viz v našem pojetí určovatelé — 101) nebo číselný (viz dále číselky — 145).

U přídavných jmen — podobně jako u jmen podstatných — rozlišujeme rod (mužský a ženský) a číslo (jednotné a množné).

77 TVARY PŘIDAVNÝCH JMEN V RODĚ MUŽSKÉM A ŽENSKÉM

1. Značný počet přídavných jmen má pro oba rody v pravopise i ve výslovnosti stejný tvar; jsou to všechna přídavná jména zakončená již v rodě mužském němým -e, např.:

<i>un jeune homme</i>	— <i>une jeune fille</i>
<i>un appartement moderne</i>	— <i>une maison moderne</i>
<i>un problème difficile</i>	— <i>une question difficile</i>
<i>un procédé théorique</i>	— <i>une solution théorique</i>
<i>un étui vide</i>	— <i>une boîte vide</i>

2. U většiny přídavných jmen se však mužský a ženský rod vzájemně liší, přičemž ženský rod se tvoří připojením němého e k tvaru rodu mužského. Protože ovšem přídavná jména mají v mužském rodě různá zakončení, připojením němého e v rodě ženském dochází k různým

změnam, a to buď jen pravopisným, nebo v pravopise i ve výslovnosti, jak je zřejmě z následujícího přehledu.

- a) Připojené pravopisné -e bez vlivu na výslovnost:

le résultat final	— la décision finale
un pantalon noir	— une jupe noire
un joli garçon	— une jolie fille
un caractère gai	— une couleur gaie
un magasin fermé	— une boutique fermée
un auteur connu	— une œuvre connue

Pozn. Příd. jména zakončená v rodě muž. ná -gu přibírají v žen. rodě ě (ř, s rozlučenkem) k označení stejné výslovnosti pro oba rody, např.: un cri aigu pronikavý výkřik — une voix aiguë pronikavý hlas, un logement exigu sstísněný byt — une cuisine exigüe sstísněná kuchyně, un jardin contigu přilehlá (vedlejší) zahrada — une chambre contigue vedlejší (souscení) pokoj apod.

• b) Připojením pravopisného e v ženském rodě ožívuje ve výslovnosti koncová souhláska, která se v mužském rodě nevyslovuje:

• un fardeau lourd	• — une valise lourde
un petit village	— une petite ville
un mauvais produit	— une mauvaise qualité
un grand succès	— une grande victoire
un papier peint	— une image peinte
un long moment	— une longue période

Pozn. 1. Příd. jméno long má v žen. rodě tvar longue. Vložené u slouží k označení výslovnosti souhlásky [ɛ].

2. Při oživení koncové souhlásky ve výslovnosti příd. jména ženského rodu dochází někdy v přízvukové pozici ke změně délky samohlásky; srov. lourd [lu:ʀ] — lourde [lurɔ], mauvais [muvɛ:] — mauvaise [muvɛ:z], grand [grɑ̃] — grande [grɑ̃:d], long [lɔ̃] — longue [lɔ̃:ɛ] apod. — Viz 10.

• c) Přídavná jména zakončená v rodě mužském ve výslovnosti i v pravopise nosovkou (bez další pravopisné souhlásky) mění v ženském rodě nosovou samohlásku na ústní, za níž zni na konci nosová souhláska:

un sable fin [fɛ̃]	— une poudre fine [fin]
un verre plein [plɛ̃]	— une bouteille pleine [plen]
un cheveu brun [brɔ̃]	— une bière brune [brɛ̃n]
un but commun [komɔ̃]	— une vie commune [komɛ̃n]

Ale: bénin — bénigne, malin — maligne. (Un remède bénin mírný lék, une tumeur bénigne nezhoubný nádor; un enfant malin vychytralé dítě, un sourire malin lstivý úsměv — une joie maligne zlomyslná radost, une tumeur maligne zhoubný nádor.)

- d) Přídavná jména zakončená v rodě mužském na -eil nebo -el zdvojují v pravopise ženského rodu koncovou souhlásku; výslovnost se nemění:

un cas pareil	— une chose pareille
un teint vermeil	— une peau vermeille
un sujet actuel	— une question actuelle
le gaz naturel	— une ressource naturelle

• e) Přídavná jména zakončená v rodě mužském ná -ien, -en, -on, -et, -ot, -s v pravopise ženského rodu zpravidla zdvojují koncovou souhlásku (k označení odlišné výslovnosti obou tvarů):

-(i)en [(j)ɛ̃], -(i)enne [(j)ɛ̃n]	— une armoire ancienne
un meuble ancien [ãsjẽ]	— la religion chrétienne
l'art chrétien [kʀɛtjɛ̃]	— la température moyenne
un élève moyen [m ^o ajɛ̃]	— la civilisation européenne
un pays européen [jøʀɔpɛ̃]	
-on [ɔ̃], -onne [ɔ̃n]	
un bon conseil	— une bonne mémoire
un enfant mignon	— une petite fille mignonne

-et [ɛ], -ette [ɛt]	— sa sœur cadette
son frère cadet	— une scène muette
un film muet	— une photo nette
le poids net [nɛt]	

Ale: complet — complète, concret — concrète, discret — discrète, inquiet — inquiète, replét — replète, secret — secrète (srov. dále odst. f). — Příklady:

parking complet	— une liste complète
un exemple concret	— une situation concrète
un regard discret	— une allusion discrète

un client inquiet — une cliente inquiète
 un homme replét — une personne replète
 un document secret — une pensée secrète

-ot [o], -otte [ot]

il est sot — elle est sotté
 un aspect vieillot — une installation vieillotte

Ale bez zdvojení souhlásky: idiot — idiote. — Ce serait idiot. Il est complètement idiot. Une réflexion idiote.

-s [-], -sse [s]

un mur bas — une chaise basse
 un brouillard épais — une couche épaisse
 un fait exprès [fɛtɛksprɛ] — une condition expresse
 un bouillon gras — une matière grasse
 un gros lot — une grosse somme
 il se sent las — elle se sent lasse

Pozn. 1. Příd. jméno *exprès* – *expresse* *záměrný, výslovný* nutno odlišovat jednak od neměnného příd. jména *exprès* [eksprɛs] ve slovních spojeních jako *un colis exprès, une lettre exprès*, jednak neměnného příd. a podst. jména (angl.) *express* [eksprɛs], např. *un (train) express spěšný vlak; un (café) express (káva) espresso*. – Příšlovce *exprès* [eksprɛ] *úmyslně, schůdně*, např. *faire qc exprès*.

2. Koncové *-s* se mění v žén. rodě na *-ch* u příd. jména *frais* – *fraiche* (pozor na lomené znaménko): *Pair frais čerstvý vzduch* – *une peinture fraîche čerstvý nátěr*.

3. Některá příd. jména koncové *-s* nezdvíjejí, např. *gris* – *grise, mauvais* – *mauvaise* aj., zejména předchází-li souhláská, např. *épars* – *éparse rozptýlený, rozseztý* aj. (srov. výše odst. 2b).

4. Srov. též: *tiers* – *terce třetí* – pouze v ustálených slovních spojeních *le tiers monde* (psáno též *le Tiers-Monde*) „*třetí svět*“, *une tierce personne třetí osoba* (někdo třetí) aj.

• f) Přídavná jména končící v mužském rodě na *-er* [ɛ] (fj. zavřené e) mění v ženském rodě pravopis i výslovnost svého zakončení na *-ère* [ɛ:r] (fj. dlouhé otevřené e s vysloveným koncovým r):

un tissu léger [léžɛ] — une étoffe légère [léžɛ:r]
 un touriste étranger [čtrážɛ] — une langue étrangère [čtrážɛ:r]
 le quartier ouvert [uvrjɛ] — la cité ouverte [uvrjɛ:r]

Ale: Přídavná jména zakončená v mužském rodě na *-er* [ɛ:r] (fj. s otevřeným [ɛ] a vysloveným koncovým [r]) mění v ženském rodě pouze pravopis na *-ère*, kdežto výslovnost [ɛ:r] zůstává nezměněna:

un fruit amer [ame:r] — une boisson amère [ame:r]
 un hôtel cher [še:r] — une voiture chère [še:r]
 un homme fier [fjɛ:r] — une femme fière [fjɛ:r]

• g) Ke změně koncové souhlásky v pravopise, popřípadě i ve výslovnosti dochází v ženském rodě u přídavných jmen zakončených v rodě mužském na *-c, -eur, -eux, -f*:

-c [k], -que [k] (beze změny výslovnosti):

l'intérêt public — l'opinion publique
 un café turc — la langue turque
 l'art grec — l'architecture grecque

Ale: *blanc* [blã] – *blanche, franc* [frã] – *franche volný, osvobozený, upřímný* (na rozdíl od *franc* [frã] – *franque, franký, patřící Frankům*), *sec* [sek] – *sèche*:

le vin blanc — une page blanche
 un regard franc — une réponse franche
 le royaume franc — la monarchie franque
 le climat sec — une saison sèche

Pozn. 1. Příd. jméno *franc, franche* ve významu *osvobozený od poplatků* (poštovného, cla apod.: *un port franc svobodný přístav, une zone franche svobodné pásmo*) je ve slovních spojeních jako *franc de port vyplacené, franc de douane bez cla, franc de tous frais bez výloh* aj. neměnné; např. *expédition franc de port vyplacená zásička (vyplacené)*.

-eur, -euse (u příd. jmen odvozených od sloves):

Il est trop menteur. (prohláň) — Elle est trop menteuse.
 un regard moqueur (vysměšň) — une attitude moqueuse
 un avantage trompeur — une apparence trompeuse
 zdánlivá výhoda — klamné zdání
 des yeux rieurs (usměvavé) — une expression riieuse

Pozn. 2. Pouhou koncovka *-e* přijímají příd. jména zakončená na *-érier* (např. *inférieur, supérieur, intérieur, extérieur*; jakož i *melleur, mineur nezletilý a majeur zletilý*).

3. Příd. jméno *vainqueur* *vítězný* se užívá jen v rodě muž.; ve stejném významu se užívá příd. jména *victorieux*, *victorieuse* (viz 78-3-g).

-eux, -euse

un **heureux** hasard – une **heureuse** coïncidence
 un **accueil chaleureux** – une **invitation chaleureuse**
 le système **nerveux** – une **maladie nerveuse**
 un **esprit curieux** – une **chose curieuse**
zvláštný duch *podívaná (zvláštní, divná) věc*
 un **combat furieux** – une **tempête furieuse**

Alé: faux – fausse, roux – rousse, doux – douce, jaloux – jalouse:
 un faux pas – une voix fausse
 un cheveu **roux** – une moustache rousse
 un fruit **doux** – une orange douce
 un mari **jaloux** – une femme jalouse

-f, -ve

un membre **actif** – une méthode active
 un travail **effectif** – une aide effective
 un **esprit sportif** – une épreuve sportive
 un regard **vif** – une couleur vive
 un **bref entretien** – une brève rencontre

• b) Celá koncová slabika se mění v pravopise i ve výslovnosti u přídavných jmen zakončených v rodě mužském na

-eur, -eresse (knižní slova)

un **sourire enchanteur** – une **mélodie enchanteresse**
 (*okouzlující*)
 un **bras vengeur** (*pomstychtivý*) – une **lettre vengeresse**

-eur, -trice

l'**esprit créateur** – l'**imagination créatrice**
 un **élément moteur** (*hybný*) – **la force motrice**
 un **fil conducteur** (*vodivý*) – une **substance conductrice**

78 3. Zvláštní tvary některých přídavných jmen v mužském a ženském rodě:

• a) **favori** – **favorite** *oblíbený*

un **plat favori** – une **boisson favorite**
 un **auteur favori** – une **lecture favorite**

• b) **gentil** [žätj] – **gentille** [žätj] *milý, laskavý, hezký*

un **gentil** petit chien – une **gentille** petite robe
 un **mot gentil** – une **petite fille gentille**

• c) **beau** (**bel**) – **belle**, **nouveau** (**nouvel**) – **nouvelle**, **vieux** (**vieil**) – **vieille**;
 tato tři přídavná jména mají pro mužský rod jednotného čísla dva tvary, z nichž druhý (zakončený souhláskou: *bel*, *nouvel*, *vieil*) se užívá před podstatným jménem začínajícím samohláskou nebo němým *h*; pro ženský rod je tvar jediný (*belle*, *nouvelle*, *vieille*):

un **beau** tableau – un **bel** animal – une **belle** image
 un **beau** hibou – un **bel** hôtel – une **belle** horloge
 – une **belle** femme
 un **nouveau** produit – un **nouvel** ami – une **nouvelle** adresse
 un **nouveau** héros – un **nouvel** hôpital – une **nouvelle** héroïne
 – une **nouvelle** revue
 un **vieux** château – un **vieil** arbre – une **vieille** armoire
 un **vieux** hameau – un **vieil** homme – une **vieille** habitude
 – une **vieille** coutume

Pozn. 1. V mn. čísle je pro rod mužský jediný tvar: *beaux*, *nouveaux*, *vieux*; v ženském rodě: *belles*, *nouvelles*, *vieilles*. (Viz 79-2-a)

2. Druhotvarů *bel*, *nouvel*, *vieil* se užívá jen bezprostředně před podst. jménem. V ostatních postavech ve větě se používá vždy tvarů *beau*, *nouveau*, *vieux*; srov. *un bel enfant* – *cet enfant est léau*; *quel bel exemple!* – *quel beau, quel noble exemple!*

3. Původní tvar *bel* se vyskytuje v některých ustálených spojeních, např. *bel et bien doopravdy*, *skutečně*; *Philippe le Bel* *Filip Slitčný* (francouzský král).

• d) **fou (fol)** – *folle bláznivý, pošetilý* a **mou (mol)** – *molle měkký*; tato přídatná jména mají (obdobně jako beau, nouveau, vieux) dva tvary pro rod mužský; druhotvary (fol, mol) se však uplatňují zřídka, protože tato přídatná jména stojí před podstatným jménem jen výjimečně (hlavně v přeneseném významu):

un regard fou	un fol espoir	une idée folle
Il est fou de musique.	un fol amour	Elle est folle de lui.
un matelas mou	un mol oreiller	une substance molle
du beurre mou	un mol adversaire	une molle résistance

Pozn. Druhovarů **fol**, **mol** se někdy užívá jako stylistických či expresivních prostředků i před souhláskou nebo dyšným **h**, např. **un fol hasard šílená (strašná) náhoda**. – Z těchto důvodů se vyskytuje naopak tvar **vieux** někdy i před samohláskou, např. **un vieux acteur**. Napodobovat tento způsob vyjadřování není však účelné.

• e) **jumeau** – *jumelle* (přídatné jméno, popř. podstatné jméno označující dvojče):

son frère **jumeau** – sa **seur jumelle**
des frères **jumeaux** – des sœurs **jumelles**

• f) některá přídatná jména různého původu mají stejný tvar pro oba rody (i obě čísla), např.:

kaki barva khaki:
un manteau **kaki** – une toile **kaki**
rococo rokokový:
l'art **rococo** – la musique **rococo**
snob snobský:
un milieu **snob** – une société **snob**

Neměnná přídatná jména se často vyskytují ve familiárním nebo lidovém stylu, např.:

chic slušivý, sympatický, "fajn"
un chapeau **chic** – une toilette **chic**
un manteau **chic** – une femme **chic**
un **chic** voyage – une **chic** voiture
un **chic** type – une **chic** fille

super, chouette prima, „bezva“:

C'est chouette. – Elle est **super avec son chapeau.**

Pozn. K neměnným před. jménům patřilo původně i před. jméno **grand**, které se projevuje v této podobě ve složených výrazech jako **la grand-mère babička**, **la grand-rue hlavní ulice**, **la grand-route hlavní (státní) silnice**, **à grand-peine velmi obtížně, namáhavě**, **pas grand-chose moc ne, nic moc**. Dříve se v těchto výrazech psal odsuvník, jak dokazují starší publikace (např. **la grand'mère**).

• g) několik přídatných jmen se vyskytuje pouze v jednom rodě, např.:

– jen v rodě mužském: **un nez aquilin** [aktilé] *orlí nos*, **le pied bot koňská noha**, **kopyto** (u člověka), **un air vainqueur vítězný, vítězoslavný výraz**, **notre peuple est sorti vainqueur de la guerre náš národ vyšel z války vítězně (jako vítěz)**;

– jen v rodě ženském: **la bouche bée s otevřenou pusou** (údiv, úžas), **la porte cochère vrata (domovní), vjezd, enceinte těhotná**.

79 MNOŽNÉ ČÍSLO PŘÍDAVNÝCH JMEN

Tvoří se obdobně jako u podstatných jmen, to jest:

1. nejčastěji připojením pravopisné koncovky **-s**, která se nevyslovuje; např.

un voyage **intéressant** – des voyages **intéressants**
un **petit détail** – de **petits détails**
une soirée **agréable** – des soirées **agréables**
une **grande exposition** – de **grandes expositions**

Pozn. Koncovku **-s** v množ. čísle přijímají též před. jména **bleu**, **flou**, **fou**, **mou**; např. **les yeux bleus**, **des dessins flous**, **des gens fous**, **des lits mous** apod.

2. pravopisnou koncovkou **-x**, která je ve výslovnosti rovněž nemá a která se připojuje

• a) k přídatným jménům zakončeným v mužském rodě na **-eau**:

un **beau** manteau – de **beaux** manteaux
un **nouveau** chapeau – de **nouveaux** chapeaux
un frère **jumeau** – des frères **jumeaux**